

Sociale Veiligheid op De Opstap

Wet en regelgeving

Per 1 september 2015 is de wet 'Sociale veiligheid op school' in werking getreden. Deze wet verankert de taak van het bestuur om pesten tegen te gaan en de sociale veiligheid op school te waarborgen in de verschillende onderwijswetten. Scholen hebben dan de volgende nieuwe verplichtingen:

1. Expliciete verantwoordelijkheid voor het voeren van sociaal veiligheidsbeleid. geef invulling en uitvoering aan beleid, inclusief de methodes en programma's die daarbij zullen worden gebruikt. Maak dat beleid zichtbaar.
2. Verplichte monitoring van de veiligheidsbeleving van leerlingen.
3. Beleggen van de volgende taken bij een persoon: een vast aanspreekpunt voor leerlingen en ouders en coördinatie van het anti-pestbeleid.

Deze maatregelen hebben als doel om scholen zich te laten inspannen voor een sociale veilige school. Hierbij wordt de nadruk gelegd op het voorkomen van pesten en tijdig ingrijpen bij peestsituaties. Ook worden scholen verplicht om verantwoording af te leggen over de resultaten van hun inspanningen.

Het doel van dit plan is dat het 'leeft' in de school en biedt alle betrokkenen sturing en ondersteuning bij het creëren en vergroten van de sociale veiligheid in de school (Actieplan PO-raad, 2014).

Wat is sociale veiligheid?

Leerlingen doen op school niet alleen vakkennis en –vaardigheden op, het is ook de plek waar zij leeftijdsgenoten ontmoeten, kennis maken met de samenleving, met normen, waarden en omgangsvormen. Daar hoort bij dat zij leren, oefenen en soms ook grenzen overschrijden. Didactiek en pedagogiek begeleiden dit leer- en ontwikkelingsproces. In een veilig schoolklimaat zijn er grenzen en regels, wordt adequaat opgetreden tegen grensoverschrijdend gedrag en worden leerlingen aangemoedigd om positief gedrag te laten zien (Actieplan PO-Raad, 2014).

Leerlingen zijn pas in staat om te leren en zichzelf te ontwikkelen als ze zich veilig voelen en zichzelf kunnen zijn. Daarvoor is het nodig dat ze zich kwetsbaar kunnen opstellen, dat ze zich gezien en geaccepteerd voelen en dat ze het gevoel hebben erbij te horen. Ook voor medewerkers geldt dat zij hun werk pas goed kunnen doen als ze zich veilig voelen, zich kwetsbaar op kunnen stellen en zich gezien en gehoord voelen. Ook zij moeten fouten kunnen maken en aangesproken worden op verantwoordelijkheden (www.schoolenveiligheid.nl).

Voorwaarden:

1. Een schoolbrede aanpak op individueel, klassikaal en schoolniveau. Ouders worden hierbij betrokken. Dit bestaat uit interventies passend bij visie en context van de school.
2. Duidelijke normen en waarden, gedragsafspraken. Zowel bestaande uit preventieve maatregelen (hoe worden incidenten voorkomen?) als curatieve maatregelen (hoe wordt opgetreden bij incidenten?).
3. Een heldere taakverdeling. Het is belangrijk dat er voor leerlingen, ouders en personeel een duidelijk aanspreekpunt is waar zij met (hulp)vragen op dit gebied terecht kunnen.
4. Pedagogisch vakmanschap. Leraren spelen een belangrijke rol bij het creëren van een sociaal veilig klimaat. Zij kunnen grensoverschrijdend gedrag tijdig signaleren en adequaat ingrijpen. Ook dragen zij normen en waarden uit en laten zij voorbeeldgedrag zien.

5. Monitoring van de sociale veiligheid in de kwaliteitszorgcyclus. De resultaten hiervan kunnen eventueel zichtbaar gemaakt worden via Vensters PO (www.scholenopdekaart.nl).

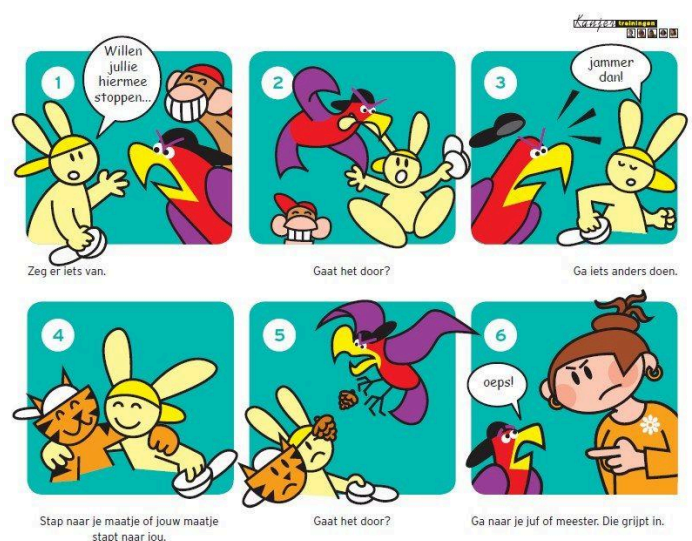
Pesten en de kanjertraining

Tussen de 20-40% van de kinderen worden wel eens gepest. Pesten is intentioneel en gebeurt herhaaldelijk. Als er eenmalig een incident plaatsvindt, spreekt men niet van pesten. Dit sluit niet uit dat de consequenties van een eenmalig incident net zo vervelend kunnen zijn als bij herhaaldelijk pesten. Bij pesten is er altijd sprake van onevenwichtigheid van macht (dit noemen we *imbalance of power*). Deze onbalans kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door een leeftijdsverschil, een verschil in fysieke kracht of een verschil in begaafdheid. Meestal wordt de onbalans echter veroorzaakt door een verschil in sociale macht. Pesten uit zich in verschillende vormen. De fysieke vorm van pesten is vaak het opvallendst, denk aan slaan, duwen en bijten. Toch bestaan er meer vormen. Denk bijvoorbeeld aan verbaal pesten, waaronder dreigen en schreeuwen vallen. Of aan relationeel pesten wat bestaat uit het verspreiden van roddels, buitensluiting en vriendschapsmanipulatie. Of, als laatste, aan elektronisch pesten, hierbij gaat het om cyberpesten of om het sturen van smsjes. Leerlingen hebben verschillende rollen als het gaat om pesten. Allereerst is er een pester en een slachtoffer. Maar daarnaast zijn er ook buitenstaanders. Buitenstaanders bemoeien zich niet met het pesten, dit is een bewuste keuze. Naast de slachtoffers zijn er verdedigers van slachtoffers, dit kan op een direct manier door bijvoorbeeld de pester aan te speken, maar ook op een indirecte manier door bijvoorbeeld de leerkracht te waarschuwen. Aan de kant van de pester heb je te maken met assistenten van de pester, die de pester ondersteunen in het pesten, vaak zijn dit vrienden van de pester. Daarnaast heb je ook te maken met aanmoedigers. Aanmoedigers moedigen het pesten aan door bijvoorbeeld te lachen als er gepest wordt.

Op de Opstap willen we pesten in een vroegtijdig stadium signaleren en aanpakken. Daarnaast willen we aandacht besteden aan de brede sociale ontwikkeling van leerlingen. Hiervoor gebruiken we voornamelijk de methode Kanjertraining. In deze methode wordt er expliciet aandacht besteed aan de verschillende rollen die leerlingen kunnen aannemen in een conflict of pest-situatie. De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden (preventief), of te verbeteren (curatief). De volgende doelen worden door de Kanjertraining nagestreefd.

- Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas.
- Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen.
- Behersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten.
- Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen.
- Leren om verantwoordelijkheid te nemen.
- Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.

De Kanjertraining is opgenomen in de database van het NJi als effectief volgens goede aanwijzingen bij pestproblematiek en het aanleren van sociale vaardigheden. Het leerlingvolgsysteem Kanvas is erkend door de Cotan. Kanjertraining helpt leerkrachten en leerlingen van de Opstap om anders te kijken naar gedrag.

In de volgende tabel staat een concrete uitwerking van Sociale Veiligheid op de Opstap.

Sociale veiligheid op De Opstap

Wat?	Hoe?	Wie?
1. Schoolbrede aanpak	Schoolbreed: Kanjertraining	Leerkrachten en kanjercoördinatoren
	Schoolbreed: Week van de lentekriebels (1x per 2 jaar).	Leerkrachten en werkgroep Lentekriebels
	Groepsniveau: Taakspel (incidenteel), Kids Skills (incidenteel).	Leerkrachten, in overleg met IB en TS-specialisten
	Individueel: Kids Skills, kanjertraining (RT), kindgesprekken (door leerkracht), coachingsgesprekken (door RT na overleg met ouders).	Leerkrachten, RT, IB
	Materialen orthotheek, ingezet wanneer passend.	Leerkrachten, IB, RT
2. Normen en waarden	Kanjerafspraken en afspraken op het plein / in de gangen. De gedragsafspraken van de kanjertraining zijn zichtbaar in de school.	Team, leerlingen, ouders
	Afspraken in de groep.	Begin schooljaar, leerlingen met leerkracht. Deze hangen in de klas.
	Preventief: De kanjertraining wordt preventief ingezet om kinderen zich bewust te maken van eigen gedrag en gedrag van anderen, hier woorden aan te geven en te leren wanneer je wel en niet te vertrouwen bent.	Leerkracht en leerlingen, ouders worden regelmatig op de hoogte gebracht van uitgangspunten kanjertraining via Opstapbulletin door Kanjercoördinatoren.
	Curatief: Bij incidenteel grensoverschrijdend gedrag (bijvoorbeeld pestgedrag) wordt a.h.v. de kanjerafspraken besproken wat voorgevallen is en worden afspraken gemaakt voor het vervolg. Afhankelijk van de ernst van het incident worden ouders van slachtoffer en dader hierbij betrokken	Leerkrachten, eventueel in overleg met IB en ouders.
	Curatief: Wanneer er sprake is van structurele overschrijding van normen en waarden, en daarmee voor andere kinderen een onveilige situatie ontstaat wordt samen met ouders een aanpak besproken waarbij duidelijke afspraken worden gemaakt en consequenties worden besproken. Deze worden genoteerd in een notitie ParnasSys. Voorbeeld van afspraken: bij kleine overtreding: time-out (zie time-out-kaart), komt dit vaker voor per dag: dan uit de groep blijven. Wanneer het gedrag onveilig blijft verregaande consequenties zoals bijvoorbeeld tijdelijke plaatsing in een andere groep of time-out buiten school / schorsing (zie protocol schorsing / verwijdering).	Leerkracht, intern begeleider, ouders, leerling even eventueel directie. Collega's worden op de hoogte gesteld van de afspraken.
3. Taakverdeling	Leerkracht is eerste aanspreekpunt voor ouders en leerlingen in de dagelijkse gang van zaken. De leerkracht kan ook directie, IB of vertrouwenspersoon inlichten (zie ook meldcode).	Leerkrachten, intern begeleiders, directie en vertrouwenspersoon. Coördinatie: intern begeleiders

	<p>Als er bredere zorgen zijn m.b.t. de sociale veiligheid kunnen ouders en leerlingen terecht bij directie, intern begeleiders of vertrouwenspersoon. De coördinator van de zorg en sociale veiligheid is de intern begeleider. Wanneer de ondersteuning door school (evt. in combinatie met GGD) niet voldoende toereikend is, zullen wij gebruik maken van externe inzet van de Kanjertraining. Hierbij kun je denken aan interventies op groepsniveau of kleinere groepjes kinderen. Deze interventies worden gedaan door medewerkers van de Kanjertraining en is gericht op zowel kinderen als ouders.</p>	
	Elke twee jaar komt de vertrouwenspersoon in de groepen om kennis te maken en zijn/haar rol toe te lichten.	
	De kanjercoördinatoren brengen de kanjertraining onder aandacht van de ouders en bespreken dit onderwerp een aantal keer per jaar in het team. Zij coördineren en monitoren het aanbod. Jaarlijks worden de concrete plannen opgenomen in het activiteitenplan en de bouwplannen. De coördinatoren volgen in 2016 de scholing Kanjercoördinator/anti pestcoördinator.	Kanjercoördinatoren
4. Pedagogisch vakmanschap	Traject Pedagogische Tact van 2015-2017.	Onder leiding van medewerkers NIVOZ
	Flitsbezoeken in zorgcyclus. Nagesprek na ongeveer 3 bezoeken.	Intern begeleiders/directie/ team
	Jaarlijks nascholing Trinamiek Academie, zorgvergaderingen en studiedagen	Leerkrachten, IB, RT en directie
	Nieuwe directeur volgt training pedagogisch tact 2019-2020	
	Zie schoolplan 2015-2019 voor overige acties en ontwikkelingen en activiteitenplan per schooljaar	
5. Monitoring / kwaliteitszorg	Integraal, 1x per 2 jaar vragenlijst ouders	Werkgroep kwaliteitszorg Zie schoolplan
	Jaarlijks ouderpanel/3 ouderavonden	Werkgroep kwaliteitszorg in overleg met MR
	Sociaal leerlingvolgsysteem: - KANVAS leerlingen groep 5 t/m 8, jaarlijks - KANVAS leerkrachten groep 3 t/m 8, jaarlijks - Observatie en registratie groep 1/2 Leerlijnen SEO in Parnassys. Doorlopend	Leerlingen 5 t/m 8 Leerkrachten 3 t/m 8 Leerkrachten 1/2
	Jaarlijks kindgesprekken (ook n.a.v. uitkomsten KANVAS).	Leerkrachten groep 1 t/m 8
	Groepsbesprekingen 3x per jaar	Leerkracht met IB, 1x met parallelcollega, 1x overdracht
	Intervisie in het team m.b.t. kanjertraining, onderwerpen sociale veiligheid	Bouwcoördinatoren en IB, met leerkrachten
	Monitoring door zorgteam in zorgteamvergadering, 8x per jaar. Bespreken leerlingen, acties en schoolontwikkeling.	IB, RT, directie

Gedragregulering//Conflictbeheersing

Op iedere school, dus ook op onze school, zijn er weleens conflicten. Dat is ook niet erg. Want wij vinden dat dit ook bij het groter worden hoort. Veel belangrijker is: Hoe er met deze conflicten omgegaan wordt. De kinderen kunnen een conflict meestal prima zelf oplossen. Daar hoeft geen volwassene aan te pas te komen. Wij geven kinderen bewust de ruimte om het eerst samen zelf op te lossen. Hoe? dat leren de kinderen in de Kanjerlessen. Een enkele keer lukt het tussen de kinderen of de leerkracht en kind niet. En dan kan er een situatie ontstaan dat een leerling zich dusdanig gedraagt dat verder lesgeven in de klas niet meer mogelijk is.

Daar hanteren wij de volgende afspraken voor:

- De leerling mag 10 minuten afkoelen op een plek die de leerling met de leerkracht heeft uitgekozen (net buiten de klas op de afkoelplek / of in de klas op een afkoelplek).
- De leerkracht vraagt na 10 minuten aan de leerling om weer terug te komen in de klas. (Dit kan één keer per dag voorkomen).
- De leerling krijgt 10 minuten verlenging indien de leerling nog niet voldoende rust heeft om terug te keren in de klas (Dit is wel onderwijstijd en moet ingehaald worden. Hier worden de ouders van op de hoogte gebracht).

Daarna heeft de leerling 2 keuzes.

- Keuze 1: De leerling gaat terug naar de klas en gedraagt zich zoals je van een leerling kunt verwachten. De leerling blijft in de klas en volgt de lessen en maakt de bijbehorende opdrachten. Er wordt een afspraak gemaakt wanneer eventueel de extra 10 minuten na schooltijd ingehaald gaan worden (Let op! De eerste 10 minuten wordt niet ingehaald)
- Keuze 2: Ouder/verzorger wordt gebeld, de leerling wordt opgehaald en de verloren lestijd wordt op een ander moment na schooltijd ingehaald.
- De leerling en ouder zijn op de hoogte van deze afspraken en is het eens met deze afspraken. De leerling heeft beloofd zich aan deze afspraken te houden.
- De leerkracht brengt de ouder / verzorger op de hoogte of hetgeen gebeurd is.
- Bij steeds opnieuw terugkerend storend gedrag zullen we deze afspraken bespreken met ouders/verzorgers.

In de module 'Conflictbeheersing' van Stichting Kanjertraining augustus 2016 staan ter illustratie de volgende voorbeelden.

Een leerling is onrustig in de klas en/of heeft zijn dag niet. De leerkracht reageert door te zeggen: "Ga even de klas uit en als je denkt: ik kan me weer concentreren, dan kom je weer terug." Voordeel hiervan: Leerling ervaart geen straf en wordt serieus genomen. Deze corrigerende opdracht wordt gegeven vanuit vertrouwen. De leerkracht vertrouwt erop dat de leerling geen 'vermakelijke dingen' (geen uren op de gang zit) gaat ondernemen op de gang, maar de tijd gebruikt om tot zichzelf te komen.

Leerlingen met een gebrekkige impulscontrole kunnen worden aangeleerd dat zij - als zij dreigen te 'ontploffen' - uit zichzelf even naar de gang kunnen om af te koelen en tot zichzelf te komen.

Meldcode met betrekking tot veiligheid thuis

Scholen dienen een Meldcode. Dit is een protocol met een stappenplan, waarin beschreven staat hoe de professional omgaat met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In de Meldcode dient te staan wie, wanneer wat en op welke wijze doet en bevat een signalenlijst en gesprekshandleiding. Ook registratie- en dossiervorming, de rollen en verantwoordelijkheden, een sociale kaart en scholingsplan maken deel uit van de Meldcode.

Per 1 januari 2019 is de meldcode veranderd. Het wordt een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid (Rijksoverheid). Wij volgen als school de 5 stappen uit de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Zie voor het volledige protocol '[Protocol Meldcode Trinamiek okt 2021 De Opstap](#)'

Zoals geïllustreerd in bovenstaand stappenplan, zal -na intern overleg tussen betrokken collega's en de aandachtsfunctionaris en eventueel anoniem overleg met Veilig Thuis-, een gesprek met de cliënt volgen (stap 3). Vaak zijn dit de ouders van een leerling en worden de zorgsignalen met hen besproken. Aan de hand van dit gesprek en de in kaart gebrachte signalen, zal door de aandachtsfunctionaris, intern begeleider, directie en betreffende leerkrachten, een besluit genomen worden over het wegen van huiselijk geweld/kindermishandeling en het al dan niet melden hiervan. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht. Als hulpmiddel om te komen tot het besluit om te melden is het per 1 januari 2019 verplicht om als beroepskracht een afwegingskader te gebruiken in stap 4 en 5 van de meldcode. Op de Opstap hanteren wij het Afwegingskader Meldcode Onderwijs en Leerplicht.

Aandachtsfunctionaris

Naast het implementeren van de Meldcode dient de organisatie het gebruik en kennis van de Meldcode te bevorderen. Het personeel dient getraind te zijn in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en het werken met de Meldcode (PO-raad). De aandachtsfunctionaris draagt zorg voor de implementatie, het hanteren en borgen van de meldcode, zodat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder worden gesignaleerd, hulp geboden wordt en het geweld eerder stopt. De AF instrueert de collega's binnen de school over de meldcode en adviseert en begeleidt bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en de daarbij te nemen stappen. De AF adviseert en begeleidt de directie in de kennis van de meldcode en de implementatie hiervan in de school.

De aandachtsfunctionaris werkt organisatie- en/of locatie breed en is de deskundig persoon op het

gebied van de meldcode. We spreken van twee soorten aandachtsfunctionaris:

1. De indirecte aandachtsfunctionaris (iAF)
2. De directe aandachtsfunctionaris (dAF)

Binnen de Opstap hebben twee collega's de rol van aandachtsfunctionaris:

- Wendy van Vught (intern begeleider groep 5-8)

De indirecte aandachtsfunctionaris richt zich specifiek op het implementeren, hanteren en borgen van de meldcode. Deze persoon heeft een brede kennis op het gebied van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en werkt op basis van de landelijke wettelijke eisen van de meldcode. De iAF adviseert en begeleidt de directie en beleidsverantwoordelijke van de organisatie in de te nemen stappen bij de implementatie en borging van de meldcode en ziet toe op het naleven van de

wettelijke kaders. De bevoegdheid van de iAF worden bepaald door functionele afspraken met de directie.

De deskundigheid van de directe aandachtsfunctionaris richt zich specifiek op het adviseren en begeleiden van collega's bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast draagt de dAF mede zorg voor de implementatie, het hanteren en borgen van de meldcode binnen de eigen locatie of het eigen team. De dAF heeft een brede kennis op het gebied van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De dAF werkt op basis van de landelijke wettelijke eisen van de meldcode. Binnen deze kaders neemt de dAF zelfstandig beslissingen omtrent het advies en begeleiding bij de te nemen stappen van de meldcode bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Wettelijk kader en gedragscode

Voor de aandachtsfunctionaris geldt de geheimhoudingsplicht en de klachtenregeling van de organisatie waar de aandachtsfunctionaris werkzaam is. De aandachtsfunctionaris heeft naast de wettelijke kaders die geldig zijn voor deze taak, tevens te maken met de regelgeving en gedragscode van de betreffende beroepsgroep. De aandachtsfunctionaris die lid is van de LVAK houdt zich tevens aan de gedragscode van de LVAK. Voor de beroepsgroep onderwijs is voor de aandachtsfunctionaris de tuchtrecht niet van toepassing.

LVAK register

Alle scholen van Trinamiek zijn lid van de LVAK. Om de taken als aandachtsfunctionaris uit te kunnen voeren is het noodzakelijk dat de aandachtsfunctionaris een erkende basistraining voor aandachtsfunctionaris heeft afgerond. Om in het register van de LVAK te staan, zijn er de volgende kwaliteitseisen:

1. de aandachtsfunctionaris beschikt over het certificaat 'basistraining aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling' van een gecertificeerd trainingsbureau;*
2. de aandachtsfunctionaris is akkoord gegaan met de gedragscode van de LVAK;
3. de aandachtsfunctionaris is akkoord gegaan met verplichte jaarlijkse nascholing (bij de LVAK of elders).

Bron: LVAK, taakprofiel aandachtsfunctionaris